

Hoorcolleges

Pedagogiek | Rijksuniversiteit Groningen

2026 - 2027

RGPE-2345-831 | €12,95

Tentamengericht | Overzichtelijke structuur

Sinds 1994 | Beoordeeld met een 8,2

| Slim
Academy

Join de appgroep van jouw studie!

Wat biedt de Whatsappgroep?

- Je kan al je vragen stellen over de studie
- Gebruik maken van exclusieve kortingscodes
- Op de hoogte te blijven van belangrijke updates
- Direct contact leggen met andere studenten uit jouw jaar
- Gratis samenvattingen, oefenvragen en meer!

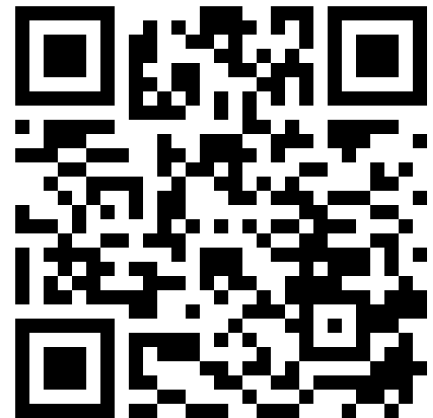

Join de groep in 3 stappen!

Stap 1: scan de QR code

Stap 2: zoek jouw universiteit

Stap 3: zoek je studie en join de groep!

Welkom bij Slim Academy!

Voor je ligt de **hoorcollege samenvatting** van het vak **Geschiedenis van Opvoeding & Onderwijs**, dat je volgt in blok 1a van het eerste jaar van de bachelor pedagogische wetenschappen aan de Rijksuniversiteit Groningen. In dit vak leer je hoe het opvoeden van vroeger er uit ziet en duik je in de wereld van verschillende kinderen van vroeger.

Met Slim Academy willen we jou helpen slimmer te studeren. Dat doen we door de kern van de leerstof helder samen te vatten, complexe onderwerpen te versimpelen en je de juiste hulpmiddelen te geven om actief te oefenen. Voor een optimale voorbereiding op je tentamen raden we je aan gebruik te maken van ons volledige aanbod. Voor dit vak zijn de onderstaande producten beschikbaar.

Product	Inhoud	Content	Versies
Samenvatting Literatuur	De belangrijkste begrippen en theorieën met een heldere uitleg die is voorzien van voorbeelden over alle opgegeven tentamenstof.	Week 1 t/m 5	✓ App ✓ Papier
Samenvatting Hoorcolleges	Een overzicht van de belangrijkste punten die tijdens de hoorcolleges zijn behandeld, zodat je niets mist van de stof die aan bod is gekomen.	Week 1 t/m 5	✓ App ✓ Papier
Oefenvragen	Interactief oefenen in de leeromgeving. Zo kun je nagaan of je de stof volledig beheerst en weet je beter wat je kunt verwachten op het tentamen.	• 5 sets; • 250+ vragen	✓ App
Flashcards	Kaarten die je helpen om definities, schema's en kernbegrippen snel te herhalen, zodat je op een actieve manier leert en de stof sneller en beter onthoudt.	• 5 sets; • 150+ kaarten	✓ App

Contact

Heb je vragen over ons aanbod, de levering van je samenvattingen of iets anders? Neem gerust contact met ons op via **06 81 60 19 60** of stuur een e-mail naar **klantenservice@slimacademy.nl**.

Feedback geven

Kan je ons vertellen wat er mis is met de geselecteerde tekst?

Verstuur feedback

Fout gevonden?

Geef het door en wij zorgen dat de samenvatting snel wordt bijgewerkt!

Hoe werkt het?

Selecteer de tekst

Klik op het vlaggetje

Verstuur je feedback

Deze samenvatting is alleen voor persoonlijk gebruik en mag niet worden gekopieerd of verspreid. De tekst is opgesteld naar eigen inzicht van de auteur en bedoeld als ondersteuning bij het studeren. Raadpleeg altijd de originele bronnen.

Digitale en papieren updates

Bij Slim Academy ontvang je **iedere week een digitale update van de samenvatting**. Aan het begin van het blok zijn nog niet alle lessen geweest, daarom vullen wij de samenvatting wekelijks aan zodra onze auteurs de nieuwste lesstof hebben gevolgd. Zo blijft de inhoud **actueel, betrouwbaar en van hoge kwaliteit**. Je hoeft dus niet te wachten tot het einde van het blok: elke week komt er een nieuw deel beschikbaar. In het onderstaande overzicht zie je **wanneer welke stof digitaal beschikbaar is**.

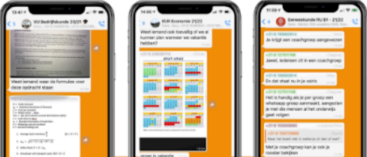
Later in het blok bundelen we alle wekelijkse updates tot één overzichtelijke, **papieren samenvatting**. Deze wordt op **13 oktober 2026** verstuurd en bevat **week 1 t/m 5**.

De verplichte tentamenstof komt uit het boek van Bakker, N., Noordman, J. & Rietveld-Van Wingerden, M. (2006/2010/2023). Vijf eeuwen opvoeden in Nederland/Vijf eeuwen opvoeding en onderwijs in Nederland, 2e of 3 e herziene druk. Assen: Van Gorcum

	Stof	Datum
Week 1	Vijf eeuwen opvoeden in Nederland: H4.1 en H6.8	14-09-2025
Week 2	Vijf eeuwen opvoeden in Nederland: H1 t/m H1.3, H4 t/m H4.6 en H11 t/m H11.6, H1.4, H4.7 en H4.8 en H11.7.	21-09-2025
Week 3	Vijf eeuwen opvoeden in Nederland: H5 en H8	28-09-2025
Week 4	Vijf eeuwen opvoeden in Nederland: H2, H10, H9, H12	05-10-2025
Week 5	Vijf eeuwen opvoeden in Nederland: H3, H6, H13 en H14	12-10-2025

JOIN DE WHATSAPP GROEP

- ✓ Chat met jouw mede-studenten
- ✓ Stel al jouw (studie)vragen aan onze studie-experts
- ✓ Krijg extra oefenvragen om jouw kennis te testen
- ✓ Krijg gratis voorbeeldsamenvattingen

We wensen je veel succes met studeren en het behalen van je tentamens!

Team Slim Academy

Inhoudsopgave

Welkom bij Slim Academy!	1
Digitale en papieren updates	2
Inhoudsopgave	3
Hoorcollege 1: De geschiedenis van het opvoeden en het onderwijs	4
Hoorcollege 2: Opgroeien in de 17de eeuw: Constantijn Huygens	8
Hoorcollege 3: Opgroeien tijdens de Verlichting: Otto van Eck	12
Hoorcollege 4: Weeskind, koloniekind	15
Hoorcollege 5: Kind voor de klas	19
Hoorcollege 6: Fabriekskind	23
Hoorcollege 7: De reformpedagogiek	27
Hoorcollege 8: Speciaal onderwijs in de 20e eeuw: Wilhelmina Bladergroen	30

Hoorcollege 1: De geschiedenis van het opvoeden en het onderwijs

Introductie

Dit hoofdstuk vat de belangrijkste informatie samen die besproken is tijdens het eerste hoorcollege van Geschiedenis van Opvoeding en Onderwijs op 11 september 2026 van Sanne Parlevliet. In dit hoorcollege zullen de volgende punten besproken worden: de achtergrond van de Zwarte Pieten discussie, de vrijheid van onderwijs, bronwaardering, de zwarte en witte legende, het model van pedagogische ruimte en de verandering van opvoeden vanaf de jaren 70.

De Zwarte Pieten discussie

Als pedagoog is het erg belangrijk om de achtergrond van de Zwarte Pieten discussie te weten, zodat je er over mee kan praten

Eerst bestond Zwarte Piet nog helemaal niet, maar waren het **duivels** die kinderen mee zouden nemen in de zak als ze zich zouden misdragen. Dit was een vorm van bangmakerij en hier komt dan ook het idee dat het Sinterklaasfeest een **opvoedfeest** is vandaan. Niet alleen Nederland had figuren die kinderen bang zouden moeten maken waardoor ze zich zouden gedragen: in Rusland was dit bijvoorbeeld de Boeman. In de 17de/18de eeuw was het Sinterklaasfeest een tijdje ondergronds. In deze periode vond namelijk de **Reformatie** plaats, waardoor het Nederlandse bestuur protestants werd. Sinterklaas was een heilige katholieke man en het eren van zo'n figuur paste dus niet in het protestantse plaatje. Toch bleef de Nederlandse bevolking het feest wel vieren, ook al was het wat meer onder de radar. Uiteindelijk kwam het feest weer terug. Toen kwam er een periode waarin de Sint helemaal geen hulpjes had en kinderen bang gemaakt werden voor de Sint zelf, die de schoenen ging vullen en het dus in de handen had of kinderen wel of geen cadeautjes zouden krijgen;

Men wilde toch niet dat kinderen bang gemaakt werden voor een witte man, want ze wilden juist dat de opgroeiende kinderen het idee kregen dat witte mannen 'heilig' en 'goed' waren. Om de bangmakerij er toch in te houden, kreeg de Sint weer een nieuw hulpje: **Zwarte Piet**. Zwarte Piet was geïnspireerd op de slaven van de belangrijke mensen aan het Spaanse hof, waar de Sint vandaan kwam. Men wilde het idee aan opgroeiende kinderen geven dat zwarte mensen alleen 'domme' knechten waren; In de jaren 70 begonnen de **protesten** tegen Zwarte Piet, toen inwoners van Suriname naar Nederland kwamen en werden vergeleken met het hulpje van de Sint; De discussies werden pas landelijk in 2013. De norm van opvoeden werd veranderd: mensen vonden **inclusiviteit** in het feest belangrijker; In 2021 besloten uitgeverijen boeken met Zwarte Piet uit het aanbod te halen. Dit zegt iets over wat de mensen in Nederland belangrijk vinden, maar vooral hoe belangrijk ze dit vinden.

Bronwaardering

Het is belangrijk om te weten door wie, hoe en waarom een bron gemaakt is. De achtergrond van de maker moet in acht genomen worden en er moet worden gekeken wat deze achtergrond te maken heeft met de bedoeling van de bron.

In de 16de eeuw gaven veel schilderijen geen realistisch beeld van hoe het eraan toe ging, omdat er vaak sprake was van een omgekeerde betekenis. In deze schilderijen zaten vaak levenslessen.

Er bestaan verschillende soorten bronnen:

- Schilderijen;
- Teksten, waaronder:
 - **Egodocumenten**: dit zijn documenten die persoonlijk zijn, zoals dagboeken, memoires of brieven;
 - **Prescriptieve** documenten: hierin staan vaak adviezen of meningen;
 - **Descriptieve** documenten: hierin staan feiten en lijstjes. Deze documenten zijn niet open voor interpretatie;
 - **Literaire teksten**: hierbij is het belangrijk om je af te vragen wie de bron geschreven heeft. Vaak zijn kinderboeken wel bedoeld voor kinderen, maar geschreven door volwassenen, waardoor het een vertekend beeld kan geven van kinderen uit de tijd waarin het boek geschreven is;
 - Afbeeldingen;
 - Vaak worden er alleen foto's gemaakt van de positieve moment en niet van de negatieve, waardoor dit ook een vertekend beeld kan geven. Een afbeelding met een morele boodschap noemen we prescriptief (voorschrijven). Foto's van nu zijn juist meer descriptief (beschrijven). Afbeeldingen kunnen ook **symbolisch** bedoeld zijn;
- Artefacten (spullen);
 - De functie van spullen kan vroeger anders zijn geweest dan wat het nu op het eerste gezicht lijkt.

De zwarte en witte legende

Zwarte legende

Philippe Aries stelde twee dingen:

1. Voor de 18e eeuw was er niet iets als een **intiem gezinsleven**, een leven waarin ouders van elkaar en hun kind houden;
2. Voor de 17e eeuw bestond er nog geen aparte '**kindertijd**'. Kinderen werden beschouwd als een soort kleine volwassenen.

Aries en de onderzoekers die zijn ideeën deelden, baseerden deze informatie op bronnen, zoals woordenboeken, afbeeldingen, schilderijen en de kleding die kinderen toen droegen.

- Hieruit werden conclusies getrokken: ouders straffen kinderen hard, er was veel kindersterfte, maar weinig tekenen van rouw vanuit de ouders en kinderen droegen dezelfde kleding als volwassenen, waardoor ze eigenlijk kleine volwassenen zijn;
 - Hiervoor bedachten deze onderzoekers ook redenen: er gingen veel kinderen dood, dus je kon je als ouder maar beter niet te vroeg emotioneel binden. Ze zeiden ook dat dit pas veranderde toen het beter ging in de economie, waardoor kinderen ouder werden en ouders meer liefde en tijd in het kind konden investeren.

De onderzoekers die deze ideeën hadden worden **evolutionisten** genoemd, omdat zij uitgingen van een grote verandering in deze tijd.

Witte legende

Als reactie op deze evolutionisten kwamen de **structuralisten**. Zij keken naar andere bronnen dan de revolutionisten, namelijk naar egodocumenten.

Hieruit werd de conclusie getrokken dat de bevindingen uit de zwarte legende niet klopten: er was wel degelijk sprake van liefde voor kinderen en de hoge kindersterfte kwam door de slechte hygiëne en niet door de hoge straffen die kinderen kregen. Ouders rouwden zeker wel om hun kinderen, maar dit werd nog niet veel vastgelegd, omdat documenten toen der tijd nog erg zakelijk en feitelijk geschreven werden. Structuralisten concludeerden dat de functie van egodocumenten toen dus nog anders was dan nu, terwijl de revolutionisten hieruit concludeerden dat ouders niet om hun kinderen rouwden.

Over de loop van de eeuwen is er veel **continuïteit** in de opvoeding: bijvoorbeeld kinderen die een kindertijd hebben en affectie krijgen.

Toch was er ook veel **discontinuïteit**: bijvoorbeeld de mate van uiting van affectie en de aandacht die wordt gegeven aan kind en opvoeding.

Model van de pedagogische ruimte

De ruimte is de mogelijkheid om opvoeden te realiseren. In de pedagogische ruimte zijn er drie 'domeinen':

1. **Financiële ruimte**: hoeveel geld is er in een gezin om zich bezig te houden met het opvoeden?
2. **Sociaal-economische ruimte**: hierin is onderscheid te maken in de privé- en publieke ruimte en de mentale ruimte;
 - **Privé- en publieke ruimte**: ligt de verantwoordelijkheid van de opvoeding bij het gezin of de overheid?
 - **Mentale ruimte**: hoeveel energie is er op een bepaald moment in de geschiedenis om aandacht te schenken aan het nadenken over de beste manier van opvoeding? In tijden van oorlog is dit minder dan in rustigere periodes;
3. **Demografische ruimte**: de geboorte en sterftcijfers. Als er een hoge kindersterfte is, zijn er weinig kinderen om op te voeden.

Opvoeden in de jaren '70

In de jaren '70 was er sprake van **democratisering** in het gezinsleven. Tot die tijd was het vanzelfsprekend dat ouders alles voor het zeggen hadden en veel controle op het leven van de kinderen hadden, maar in deze tijd maakte de autoriteit van de ouders plaats voor **onderhandelingshuishoudens**, waarin meer mét kinderen gepraat werd. Het kind kreeg toen ook een mening binnen het gezin. Dit kwam voort uit de **emancipatiebewegingen** die toen gaande waren.

Deze veranderingen binnen het huishouden waren soms erg extreem, waardoor de democratisering zelfs doorging tot een **anti-autoritaire opvoeding**, waarin kinderen volledig werden vrijgelaten.

Sensitieve opvoeding werd dus meer de norm in deze tijd. Ook nu zien we dit nog erg terug:

- In 2009 kwam het idee dat ouders meer thuis zouden moeten zijn op, omdat kinderen ouders juist nodig hadden;
- In 2018 kregen kinderen een voorbeeldfunctie voor volwassenen. De kinderen worden de toekomst genoemd en krijgen de verantwoordelijkheid om voor de toekomst van de planeet te zorgen.